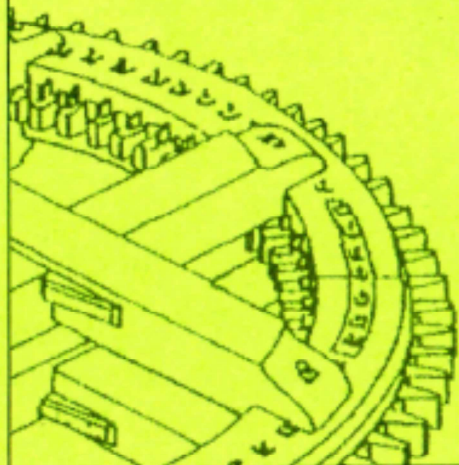

Molenmakersbedrijf
Molema
V.O.F.

Provincialeweg 4, 9677 TW Heiligerlee

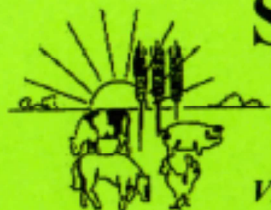
telefoon (0597) 59 16 60
telefax (0597) 59 11 76
mobiel 06 53 22 48 91

MULDERSNIJS

MOLENWERKGROEP OOST-GRONINGEN

1 - 2001

Stötefalk

Eckhardt B.V.

VEEVOEDERS - GRANEN - KUNSTMEST

Wollinghuizerweg 5 - 9551 TG Jipsinghuizen
tel. 0599 - 32 62 19 fax 0599 - 32 64 59

**Ook uw advertentie had hier
kunnen staan.**

Voor meer info, ☎ 0597-418333

email:

<http://www.jgijpma@onetelnet.nl> of
<http://www.ijpma.fleurke@12move.nl>

Erkend VNI installateur

Zelf doen
Samen doen
Laten doen
Door Uw

Bezema Sanidrome

Sanitair
Verwarming
Riolering
Dakbedekking

Feiko Clockstraat 162-163

9665 BJ Oude Pekela

Tel. (0597) 612455 - Fax. (0597) 618176

MULDERSNIJS.

Vereniging Molenwerkgroep Oost-Groningen.

Redactieadres: M.A. de Ruyterlaan 36, 9675 EE WINSCHOTEN

E-mail: <http://www.jgijpma@onetelnet.nl> of
<http://www.ijpma.fleurke@12move.nl>

Secretariaat: Wollinghuizerweg 152 9541 AV VLAGTWEDDE.

KvK. No. 40037981.

Muldersnijs verschijnt 4x per jaar en wordt mede mogelijk gemaakt door onze adverteerders.

REDACTIELEDEN.

Gert Ijpma
Bé Oomkens

Gerda Koster
Grieto de Vries

BESTUURSLEDEN:

Voorzitter : K. Strijk
Secretaris : H. Bossen
Penningmeester : M. Venhuizen.
Leden : M. Strijkstra-Kalk.
D. Meter.
J.G. Ijpma
J.G.J. Bierhof.

POSTBANK: 3025139

Leemdobben 22, 9551 AR SELLINGEN.

BIOTOOPWACHT:

B. Oomkens. Nassaustraat 65. 9675 EN WINSCHOTEN

INSTRUCTEURS:

G.G.I.Koster-Westervaarder, ☎ 0597-424 045 R.P.Lemminga, ☎ 0597-591 292
K. Strijk, ☎ 0597-416 031 B. Oomkens, ☎ 0597-414 269
S. Bezema-Tel, ☎ 0597-612 455 D.J. Tinga, ☎ 0595-441 389
fax 059761817

De redactie behoudt zich het recht voor om de aangeleverde kopij niet te plaatsen of in te korten.

Vijftiende jaargang, nummer 61 - 4 augustus 2001

Volgende kopij voor 1 september 2001.

De Eendracht te Gieterveen.

Wie gedacht had, dat het blad De Molenaar sinds het verschijnen van Molenwereld geen aandacht meer besteedt aan windmolens, heeft het mis. Het tweewekelijkse blad is er nog en is in hoofdzaak gericht op de mengvoederhandel en -industrie.

In nr.24 van 15 december 2000 staat een reportage van Gerben Wijnja over de molen De Eendracht te Gieterveen en de in 1919 geboren eigenaar de heer Johannes Mulder.

Deze bijzondere molen is in 1877 van Nieuw-Buinen naar zijn huidige plek verplaatst door molenmaker Wiertsema te Scheemda. Ze werd door de gezamenlijke boeren verhuurd aan een molenaar. In 1904 werd de achtkante bovenbouw geheel door brand verwoest. Op het overgebleven stenen onderchtkant werd een rond stenen bovenstuk geplaatst.

In 1905 is de molen verkocht aan de heer Roelof Johannes Mulder, de vader van de huidige eigenaar. Toen de vader 80 jaar was werd de molen overgedragen aan zijn zoons Roelof en Johannes. Eerstgenoemde is overleden.

De molen heeft een vlucht van 19,25 m en is sinds de restauratie in 1976 oud-hollands opgehekt. Daar voor had ze zelfzwichting. De stellinghoogte is 5 m. De molen heeft een koppel vijftiender en een koppel zestiender stenen en op de begane grond een elektrische maalderij met stenen van 1.20 m.

De molen heeft in geen jaren gedraaid, is niet meer maalvaardig en verkeert in slecht staat van onderhoud.

Volgens "De Molenaar" zou de Drentse Molenstichting proberen hier iets aan te doen.

Wist u dat...

... Ook in Winschoten de molenaars kunnen doordraaien
... zij dit compliment krijgen wanneer gastgevend molenaars op molen Dijkstra draaien.

... Dit niet op Bé slaat
... dit alleen maar als positief commentaar wordt bedoeld

Boekje over molens in het Emsland, Groningen en Drenthe.

Van een bestuurder van een belangrijke Groninger molenorganisatie kreeg ik onlangs een boekje, uitgegeven door de Landkreis Emsland in Meppen (Duitsland), in samenwerking met o.a. de Eems Dollard Regio en de Stichting de Groninger molen.

Het boekje bevat foto's en beschrijvingen in het Duits en het Nederlands van 35 molens waarvan 21 in de Landkreis Leer, 8 in Drenthe en 6 in de provincie Groningen.

Dat zijn de standerdmolen in Bourtange en de 5 molens in de gemeente Bellingwedde. Het is jammer, dat men voor zo'n duur boekje niet wat selectiever is geweest bij de keuze van de molens in Groningen. Immers, Veldkamps meul'n in Bellingwolde verkeert in ernstig verval, Nieman's meul'n staat met kale roeden en de spinnenkop in Wedderveen en de poldermolen Weddermarke staan in een slechte biotoop, zodat ze niet kunnen laten zien waarvoor ze eigenlijk gebouwd zijn.

In Drenthe is men verstandiger geweest en heeft men de oliemolens in Roderwolde en Zuidlaren, de Hoop (met bilauwieken) in Norg, de Zandplatte in Ruinen, de Jantiena Helling in Aalden, de Jan Pol en de Bente in Dalen en de Grenszicht in Emmercompascuum laten opnemen

Bé Oomkens.

Nieuwe leden:

Nieuw in opleiding:

Herman Uffen
Elandhof 107
9675 JG WINSCHOTEN
Tel.: 0597-422655

Nieuwe donateur:

Oud-molenaar E.D.Pot
Nassastraat 48a
9671 BW WINSCHOTEN
Tel.: 0597-417085

Iepenspintkever is sneller dan kettingzaag

Met de houtzaagmolen gaat het goed, maar met de iep een stuk minder. De laatste jaren sneuvelen steeds grotere aantallen van deze, vooral in de kustprovincies voorkomende karakteristieke boom. In 1991 heeft de rijksoverheid de volledige verantwoordelijkheid voor de bestrijding van de ziekte overgedragen aan de gemeenten, maar sindsdien is de iepenspintkever sneller geweest dan de kettingzaag. De rijksoverheid is vooralsnog niet van plan weer een actieve rol in de bestrijding van de ziekte te gaan spelen. Volgens staatssecretaris Faber van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij is het met een gecoördineerde, regionale aanpak mogelijk iepen tegen het onheil van de kever te beschermen.

De afgelopen twee jaar heeft het Rijk de gewenste coördinatie ondersteund, onder meer met een subsidie aan de Bomenstichting. Dat heeft tot een samenhangende bestrijding in onder meer de provincies Groningen, Friesland en Noord-Holland geleid, maar het zou goed zijn als dit in meer provincies zou gebeuren. Volgens de Bomenstichting weten veel gemeenten en provincies onvoldoende welke rol ze in de bestrijding van de ziekte zouden kunnen spelen en ontbreekt de noodzakelijke kennis. Een probleem bij de iepziekte is namelijk dat een iep pas ziekteverschijnselen vertoont als kever en schimmel allang hebben toegeslagen. Het gaat er bij de bestrijding dan ook om zieke bomen zo vroeg mogelijk op te sporen, ze vervolgens te merken en daarna zo snel mogelijk te kappen. De laatste tijd wint de mening terrein dat de infectie; voornamelijk via de wortels wordt verspreid, meer dus dan door de kever. Dit betekent dat als de ziekte wordt geconstateerd, het vrijwel altijd onvoldoende is alleen de zieke boom te rooien. Volgens de Bomenstichting is het belangrijk rigoureuus zowel zieke als gezonde bomen te kappen.

Een andere methode om de bomen goed gezond te houden, is preventief injecteren. Omdat dit boom voor boom moet gebeuren, kost dit veel tijd en dus geld, als gevolg waarvan alleen 'goede' en in het landschap sterk in het oog lopende iepen in aanmerking komen voor een spuitje.

Nog een alternatief is het aanplanten van klonen die minder vatbaar zijn voor kever en schimmel. Voor kenners: de columella belooft een topper te worden. De aanplant van deze kloon heeft wel tot gevolg dat toekomstige generaties een ander model iep zullen aantreffen: de nu gangbare 'vaas' wordt meer een 'zuil'. Een succesvolle gemeente in de bestrijding van de iepziekte is Amsterdam. De laatste jaren is de uitval teruggebracht tot één procent. Aan de grachten, die er zonder de iep toch heel anders zouden uitzien, zijn er in 1999 slechts vier iepen gerooit

Loodskotter Eems op koers

In Delfzijl wordt gebouwd aan een replica van een negentiende-eeuwse loodskotter. Nu zult u zich wel afvragen wat een schip te maken heeft met een molen, en meer nog, waarom "Muldersnijs" hier aandacht aan zou moeten besteden. Wie even doordenkt vindt echter al gauw een aantal aanknopingspunten: Wind, zeilen en timmerwerk zijn zowel voor een molen als voor een zeilschip van belang. Ook hadden sommige oude zeilschepen wel eens een windmolen aan dek om lekwater overboord te pompen. De nieuwe Delfzijlster loodskotter zal zo'n voorziening niet nodig hebben. Het schip dat naar lijnenplan, tuigage en silhouet gelijk is aan zijn negentiende-eeuwse voorgangers, wordt namelijk gebouwd met gebruikmaking van de modernste technieken.

Net als vroeger wordt het een houten schip. De scheepshuid bestaat echter uit drie lagen. De binnenste laag is opgebouwd uit eigen latten, die hol-bol met elkaar zijn verbonden en met epoxyhars zijn verlijmd. De tussenlaag bestaat uit diagonaal aangebrachte, eveneens met epoxy verlijmden stroken hechthout. Hierover komt nog een eiken buitenbeplanking. Eiken is de meest gebruikte houtsoort in het schip, maar er wordt ook gewerkt met onder andere lariks. Een dik 200 pk zware Cummins diesel houdt tijdens windstilte de vaart erin. Volgens planning zal de loodskotter gereed zijn met Delfsail 2003. Al schiet de bouw lekker op, er moet in de bouwloods aan de oude handelskade in Delfzijl nog heer wat werk worden verzet.

De bouw van de loodskotter is georganiseerd als een werk/leerproject, aanvankelijk speciaal gericht op werkloze schoolverlaters. Het is tevens een arbeidsintegratieproject, waar deelnemers met een wat grotere afstand tot de arbeidsmarkt een opstapje wordt aangeboden in de richting van een reguliere leiding van de bouwmeester. Daarnaast zijn er ook enkele vrijwilligers, die elk op hun eigen vakterrein, direct of indirect, een waardevolle bijdrage leveren aan de bouw. Elke eerste en derde zondag van de maand is er 's middags tussen 14.00 en 16.00 uur "open huis". De bouwloods is dan geopend voor het publiek, en er zijn medewerkers aanwezig om uitleg te geven.

Loodskotter eems, Handelskade west 10, 9934 AA
Delfzijl.

Stelling koren- en pelmolen "Jonge Jan" voorheen "De Liefde"

In deze tweede aflevering beschrijf ik enkele geschiedkundige aspecten van de molen

Geschiedenis van de "Jonge Jan"

In het 368 pagina's tellende boek "*Geschiedenis van uithuizen van de middeleeuwen tot en met 31 december 1978*" door Alje bolt, dat in 1982 door Bakker's drukkerij te Uithuizen is uitgegeven, wordt op een drietal pagina's kort verslag gedaan van de molens in deze gemeente.

Over de voorgangers van de molen "Jonge Jan" wordt o.a. vermeld:

"In 1596 bezitten de Elama's van de Elamaheerd een 'Vierde part van de Mollenwyrde Uthusen' en in 1626 is er sprake van 'De Mollenwyrde de drije vier parts celama toebehorende'. Zij zullen tevens het recht hebben gehad van vrij malen in de molen. De hier bedoelde molen zal die geweest zijn, welke stond aan de Molenwierdstraat en in 1621 werd vervangen dooreen nieuwe standerdmolen.... De molen aan de Molenwierdstraat was eens in bezit van Jurjen Reinder Westerdijk, die deze overdeed aan Klaas Westerdijk. Beiden waren geboren op de St. Catharina-prebendeheerd. Klaas was tevens broodbakker.

Het koopcontract van 1859 meldt: 'Eene wind koornmolen en de daarbij staande zoogenaamde chercherswoning, en eene Behuizinge en schuur, met de vaste beklemming, totaal f 7.000,-'. Klaas Westerdijk deed de molen uit 1621 over aan H. Mulder, die deze in 1866 liet afbreken en vervangen door een nieuwe bovenkruier met stelling 'De Liefde' genoemd. Later is deze naam om ons onbekende reden veranderd in 'Jonge Jan'.

In 1881 is J. Dijksterhuis eigenaar van de molen, in 1891 D. Dijksterhuis, daarna P. Dijksterhuis (overleden 1944), in 1946 opgevolgd door J. Smid.

Molenaar J. Smid redde, met behulp van overheidssubsidie, de molen van de ondergang door in 1950 een restauratie te laten uitvoeren. Aannemer was Chr. Bremer uit Adorp voor de som van bijna f 7.500,-.

Vervolgens vonden nog restauraties tussen 1961-1963 en in 1971 plaats. Het molenaarshuis ten noordwesten van de molen, waarin zich nog oud materiaal bevindt, werd in 1946 van de molen gescheiden.

Naamswijziging

Alje Bolt schrijft dat hem de reden onbekend is waarom de naam van de molen "De Liefde" werd gewijzigd in "Jonge Jan".

Het antwoord daarop is als volgt. In 1961/1963 werd de molen hersteld, waarna hij op 14 oktober 1963 officieel weer in gebruik werd genomen. Op de nieuw aangebrachte baard werd de naam van de molen vermeld en die naam was tot veler verrassing en van sommigen zelfs tot grote woede niet "De Liefde" maar "Jonge Jan".

De toenmalige burgemeester Brinkman vroeg daarop aan de molenaar waarom de molen niet de oude naam gekregen had. Het antwoord van molenaar Smid was: "Börgmeester, d'r komt 'n nije noam op: want oet de Laifde is de jonge Jan geboren!" En daarmee hernoemde molenaar Smid de molen naar zijn in 1962 geboren kleinkind Jan Smit.

In een interview met oud molenaar Jan Smid en de Ommelander Courant in 1987, kort na de verkoop van de molen aan de toenmalige gemeente Hefshuizen, zegt Jan Smid:

"Toen wij hier kwamen stond de naam "De Liefde" niet op de molen. We hebben hem toen maar omgedoopt in "De Jonge Jan", naar onze kleinzoon. Die naa staat er nog steeds op. Dat zal wel niet zo blijven, want die naam had alleen voor ons maar zin."

In 1987 stelde Alje Bolt b en w van de toenmalige gemeente Hefshuizen schriftelijk voor de molen zijn oorspronkelijke naam "De Liefde" terug te geven. B en W reageerden daarop van oordeel te zijn dat de restauratie van de molen een goede aanleiding was om te overwegen de molen zijn oorspronkelijke naam terug te geven...

Helaas is het daar – tot nu toe – nooit van gekomen.

In een derde aflevering vervolg ik de beschrijving van enkele geschiedkundige aspecten van de molen, aangevuld met enkele technische feiten uit het verleden

Nationale Molendag & gemalendag 2001

Hoe verliep de nationale molendag voor mij. Ik heb over deze dag niet te klagen, namelijk een redelijk goede wind uit het oosten en twee draaiende molens waar ik op uit kon zien. Ik denk dat dit voor wat het laatste betreft niet voor iedereen geldt, maar wat het weer aangaat, kon het niet beter. Tevens was het dit jaar voor het eerst dus dat de nationale molendag werd gecombineerd met de gemalen, al dan niet op stoom, zodat er meer activiteiten in den lande met water werden gecombineerd. Zo was het namelijk ook deze dag dat het museum stoomgemaal op het winschoter Oostereinde zijn poorten had geopend. Ook hier bleek dat de opening op deze dag geslaagd was en wisten vele mensen ook de weg naar het gemaal te vinden. Voor wat mij zelf betreft, ook ik kon niet klagen. Over deze dag had ik zo'n 50 bezoekers in mijn gastenboek kunnen registreren, maar reken voor het gemak nog maar eens vijftig, zodat ik deze dag op ongeveer honderd bezoekers uitkwam. Dat dit niet overal geldt in Winschoten, bleek ongeveer vijfhonderd meter verderop, op molen Edens telde Klaas Strijk misschien 5 bezoekers, heel ongewoon voor deze molen welke midden in het centrum staat en meestal een hoop bezoekers trekt. Dan was er natuurlijk na deze molendag nog iets heel speciaals, namelijk dat Lemminga 60 jaar was getrouwd en natuurlijk kon dit niet zomaar voorbij gaan. Na het draaien natuurlijk de molen in de vreugd en tenslotte met Yvonne naar Scheemda, waar Lemminga en de vrouw heerlijk zaten te genieten in de grote zaal van het verzorgingshuis Nieuw Vredenhoven. Na hier nog een hapje en een drankje en natuurlijk de felicitaties gebracht te hebben konden we weer terugkijken op een geslaagde nationale molendag.

Wist u dat...

- ... zelfs wanneer er geen wind staat in Nieuw-Scheemda de dellen toch nog blijft draaien
- ... dit komt door de plaatselijke zeer strijdvaardige molenaar
- ... het toch weer een keer nodig tijd wordt dat de dellen zijn kleppen terug krijgt
- ... het zodoende voor de molenaars ook weer een beetje tevredenheid oplevert
- ... het misschien ook wel eens een keer de moeite loont hier op maandagavond langs te komen
- ... ook voor de nieuwe leerlingen dit wel eens leerzaam kan zijn

Wist u dat...

- ... wij dankzij molenaars uit Brabant ook in winschoten weer drie draaiende molens te zien waren op Groninger molenzondag
- ... wij Mark Dwarswaard daar ook van harte voor hebben bedankt
- ... zelfs hij nog nooit op zo'n 'mooie meule' gedraaid heeft
- ... het die zondagavond nogal laat werd
- ... wij tegen acht uur bij de chinees belanden
- ... het Groninger molenweekend zo zeer goed werd afgerond
- ... de voorjaarsvergadering op 17 maart is geweest
- ... dit mede dankzij onze voorzitter nogal hectisch verliep
- ... hij dankzij een leenauto daardoor met een gat in z'n hoofd rondliep
- ... hij na die tijd ook nog bijna een pot bloemen van tafel trok
- ... ondanks dit alles verder nog goed is verlopen
- ... naast Pekela nu ook Ganzedijk een chique toilet heeft
- ... hier nu plavuizen op de vloer liggen
- ... dit is gebeurd door erkend beunhaasbedrijf K&M te Ganzedijk
- ... dit misschien voor de toekomst ook iets kan zijn voor de winschoter molens

Molen De Zwaluw te Nieuwe Pekela.

Het opmaken van een restauratieplan en het verkrijgen van een subsidiebeschikking van de molen van de heer H.A. Pot ging niet van een leien dakje. Het is de enige molen in onze regio die nog bedrijfsmatig wordt gebruikt

Vlak voor met de restauratie van deze ronde stenen molen kon worden begonnen brak in een van de gebouwen van het molenaarsbedrijf brand uit, waardoor ook de molen werd beschadigd. Uiteindelijk is toch met het herstel van de molen begonnen. Het molenmakerswerk wordt uitgevoerd door de fa. Vaags uit Aalten. Momenteel werkt men in de werkplaats van dat bedrijf aan een geheel nieuwe kap en aan de ophekking van het gevlucht. Aannemer Westerman B.V. uit Winschoten heeft het muurwerk boven de zwichtstelling, dat doorsloeg, onder handen genomen. Zodra kap en gevlucht gereed zijn zullen ze weer worden aangebracht. Intussen heeft de heer Pot ook opdracht gegeven de brandschade aan de molen te herstellen.

Bé Oomkens.

Tjasker op zijn gemak naast 'grote broer'

Van een onzer verslaggevers

■ Nieuw-Scheemda – De enige tjasker in de provincie Groningen heeft weer een ereplekje. Aan de boorden van het Termunterzijldiep, in de schaduw van de 'grote broer' De Dellen, kan het molentje draaien naar hartelust. De afgelopen maanden hield de tjasker een winterslaap, maar gisteren liet wethouder Ida Verkerk van de gemeente Scheemda de wieken weer draaien.

De tjasker stond de afgelopen jaren in het nieuwe natuurgebied bij het Midwolderbos. De kleine molen viel er nauwelijks op en malen met behulp van de wind was er nauwelijks mogelijk. De hoge bomen in de omgeving zorgden er voor dat de wind uit de buurt bleef. De bestuurders van de molenstichting Oldambt, de eigenaar van de tjasker, vonden het maar niks en zij besloten de afgelopen winter het molentje uit het natuurgebied te halen en naar de grote molen De Dellen te verhuizen. En daar staat de tjasker nu, in de polder nabij het dorp Nieuw-Scheemda. De wind heeft daar vrij spel en dus kan de molen naar hartelust draaien en malen. Molenaar Lemminga, die De Dellen als basis heeft. Houdt toezicht op haar en zorgt ervoor dat het 'pareltje' in goede conditie blijft. Een pareltje mag je de tjasker wel noemen. In vroegere eeuwen stonden in Friese en Groningse veengebieden veel van die kleine molens, maar ze zijn allen verdwenen. Het exemplaar aan het Termunterzijldiep herinnert aan die tijden en dat moet volgens Verkerk ook zo blijven.

Zuinig

"We moeten hier erg zuinig op zijn." De GroenLinks-bestuurder noemt het ook verheugend dat er steeds weer jongeren bereid blijken te zijn vrijwillig molenaar te willen worden.

Houtzaagmolen geeft zieke bomen tweede leven

Van iep tot bank

► Carla de Vries Bij alle treurnis over het feit dat de iepziekte in toenemende mate bomen velt, is er één lichtpuntje: zieke iepen krijgen met behulp van houtzaagmolen De Salamander in Leidschendam een tweede leven. Zo is een iep uitstekend als bruggedeelte te gebruiken en worden oude tuindersschuiten met hout van iepen voorzien van nieuwe zwaarden.

'Met zieke iepen valt nog heel veel te doen, zeker als je bedenkt dat iepenhout een goed vervanger is van hardhout,' aldus vice-voorzitter Van de Heuvel van Vereniging Houtzaagmolen De Salamander. Voor gemeenten is dit gunstig, want zieke iepen zijn een kostenpost en moeten bovendien snel worden weggehaald. De gemeente Leidschendam, die de molen onderhoudt, wil graag dat meer gemeenten hun zieke iepen naar De Salamander brengen. Beide partijen varen er wel bij: gemeenten verminderen hun kosten als het iepenhout wordt hergebruikt en de molen verwerft inkomsten voor de exploitatie.

Subsidie

De molen krijgt nu nog subsidie van de gemeente Leidschendam, maar het is de bedoeling deze subsidie op den duur te beëindigen. Als de huidige molenaar – een vrijwilliger – moet worden opgevolgd, is het nog maar de vraag of er iemand gevonden kan worden met evenveel vakkennis. 'Dat brengt waarschijnlijk kosten voor een opleiding met zich mee en die kosten moeten op de een of andere manier worden verdiend,' aldus directeur Ubert van Stadsontwikkeling.

Bij enkele omliggende gemeenten zijn de mogelijkheden van De Salamander bekend, maar de klantenkring bestaat toch vooral uit ondernemers of particulieren met bijzonder opdrachten: wagen- en meubelmakers, instrumentenbouwers en restaurateurs van antiek schepen. Een indrukwekkende zaaginrichting zorgt ervoor dat er 'gezaagd wordt met precisie'. De molenaar heeft zelf het zaaggedeelte geheel volgens de oorspronkelijke constructie opgebouwd. De winderij zorgt voor het verplaatsen van de stammen die in balkengaten in de Vliet liggen. Er kunnen stammen van uitzonderlijk formaat worden gezaagd, tot zowat twintig meter lengte en met een gewicht van 2.500 kilo per stuk. Wil de molen aan het eind van de dag op slot kunnen, dan moet met stammen van die lengte flink worden doorgezaagd. Bij te weinig wind zorgt een elektromotor er overigens voor dat het werk kan doorgaan.

In 1995 stelde prins Claus de uit 1794 daterende molen, die na een bewogen geschiedenis volledig was gerestaureerd, opnieuw in gebruik. De Salamander is één van de vier nog in werking zijnde houtzaagmolens in ons land (de andere staan in IJlst, Deventer en Leiden). Sindsdien draait de molen op enthousiaste vrijwilligers.

Vice-voorzitter Van de Heuvel is één van de vele mensen die de molen een warm hart toedragen en medeverantwoordelijk zijn voor de exploitatie van de molen. Deze exploitatie wordt op vele – creatieve – manieren ingevuld. Behalve het werven van donateurs en de verkoop van molenmemorabilia op open dagen als Molendag en Monumentendag, kan bijvoorbeeld in de molen worden getrouwd. Bedrijven kunnen een bedrijfslidmaatschap verwerven en krijgen dan een naambordje in de molen. Omdat de molen nu eenmaal een werkend industrieel monument is, wil het bestuur vooral meer zaagopdrachten binnenhalen. Dat zorgt weer voor meer publiek, en beide zaken dragen bij aan het behoud van de molen.

Straatmeubilair

Omliggende gemeenten zijn inmiddels aangeschreven – voor eerste klas gezaagde planken behoeven alleen transport- en zaagkosten te worden betaald – en er is een brief naar de Nederlandse ambassade in Frankrijk gestuurd, om te informeren naar de mogelijkheden het vele door de recente stormen in Frankrijk geveld hout te gebruiken.

Wellicht worden binnenkort planken gezaagd voor straatmeubilair en zitten de inwoners van Leidschendam en omstreken over een poosje op een gerecyclede boom. Van de iepenspintkever heeft men geen last; die heeft het tussentijds verblijf in het water niet overleefd. Tot het moment dat de ziekte onder controle is, zal De Salamander het iepenhout met plezier verzagen. Tot genoegen van de vele geïnteresseerde bezoekers, uit binnen- en buitenland. De molen is door de ligging aan de Vliet een enorme blikvanger en omdat de molen aan een ANWB-fietsroute ligt, stappen 's zomers heel wat mensen af voor een bezoekje. Ook buitenlanders weten de molen te vinden; het gastenboek wordt gesierd met namen uit onder meer Rusland, Saoedi-Arabië en Zuid-Afrika. Molen en molenaar zijn op woensdag- en zaterdagmiddag 'in bedrijf', als de molen geopend is voor het publiek

Molenstenen

Molenstenen, je kunt er wel een boek over volschrijven. Of het nou gaat over zingende stenen of rond zingende stenen, een verhaaltje hierover is snel geschreven. Zo ook over de molenstenen in molen 'Berg' in Winschoten. Het zal natuurlijk weer eens niet iets uit Winschoten wezen of zijn, maak er maar wat van. Op dit moment heb ik echter nog steeds een probleem met de molenstenen bij mij op de molen. Toen er echter een keer voldoende wind stond om ook maar eens een steen bij te zetten en om er eens een keer fatsoenlijk mee te draaien, besloot ik maar eens de steenkuipen om de steen weg te halen en maar een keer te kijken, want al vanaf het begin dat ik hier draai, dat is vanaf maart 2000, draait de steen niet geweldig mee. Eerst maar een keer eerder kijken wat er aan de hand kon zijn en de steen zonder kuip voorzichtig mee laten lopen. Toen echter bleek, dat de steen niet precies in het midden zat en er aan een kant behoorlijk wat lood in de potjes was gestopt, zijn we met ons drieën (Bé, Nico en ikzelf) maar eens bezig gegaan. De steen sleet steeds aan een kant aan en we besloten om maar eens met het lood bezig te gaan of we hiermee beter konden uitloden. In tussentijd was Klaas ook aan komen rijden en konden we met vier man natuurlijk nog beter kijken. Op een gegeven moment hadden we de steen goed uitgelood en kon je zonder geluid van de steen, vrij draaien. Dit was natuurlijk prachtig en dus konden de kuipdelen er weer omheen en kon ik natuurlijk proberen te malen. Daar is het echter nog niet van gekomen, ten eerste hadden we te weinig wind, maar ten tweede en daar ben ik niet zo blij mee, loopt de steen weer aan, dus zal van malen eerst ook wel niets komen. Afijn, om een lang verhaal kort te maken, er zal toch weer een keer een vernieuwde poging komen om de steen nu wel goed te laten lopen, want met een steeds vurende steen is het ook moeilijk draaien. Ik zal tegen de tijd dat alles weer gereed is wel weer een stukje in de nijs schrijven, kunt u ook een keer kijken als alles volledig in bedrijf is.

Gert Ijpma.

Smeer em.

Op de Onrust konden we gedurende de wintermaanden niet soepel kruien. Het schapenvet is dan gestold tot een hardheid, die de benaming "beton" niet zou misstaan. Het feit dat op molens over het algemeen gebruik wordt gemaakt van de meer historische, gedateerde smeermiddelen, maakt een voor de hand liggende oplossing niet vanzelfsprekend.

Een toevallig bezoek bij Janko op de Roderwoldermolen leverde het smeermiddel manenvet op. Hij gebruikt het in

kraag van de

combinatie met grafiet (een delfstof-koolstof in plaatjes gekristalliseerd-). Grafiet heeft van nature een hoog smerend vermogen.

Manenvet komt van het paard. Vanaf de oren tot de halsaanzet heeft een paard onder de meestal borstelige een reserve vetopslagplaats, die afhankelijk van de conditie het dier min of meer gevuld is. Denk in dit verband ook aan bult van de dromedaris. Het manenvet heeft prettig

smeereigenschappen. Het materiaal heeft een lage viscositeit; ook in extreemkoud omstandigheden blijft het dun smeerbaar. Hiermee wordt ook meteen de keerzijde zichtbaar; in de zomer verandert de substantie in dun vloeibare olie. Ik heb daarom het relatief harde schapenvet gemengd met een deel manenvet om op die manier twee posities in één product te verenigen. Het mengsel waar ik uiteindelijk op uit ben gekomen, is 1 deel maan op 5 delen schap. Weet dat het mengsel een compromis is. Er zijn legio varianten mogelijk zolang het deel manenvet maar onder de 25% blijft (zomer). Voor het koude seizoen blijft een 50/50 verhouding een goed alternatief.

Het smelten van het vet tenslotte: Doe dit op een laag vuur; voorkom "verbranden". Een tip nog: als je in bezit bent van een kampeer brandertje, buiten want de geur die vrij komt zal niet ieders neus strelen.

Hoe komt het dat al die vetten in hardheid zo verschillend zijn?

De in de natuur voorkomende dierlijke en plantaardige vetten en oliën zijn als regel mengsels van verschillend chemische stoffen. Bekende mengsels zijn palmitinezuur, boterzuur(4C), stearinezuur(18C) en oliezuur. In al deze zuurverbindingen is de component koolstof(C) gebonden aan zuurstof(O) en waterstof(H) in wisselende samenstelling. De rangschikking van de atomen resulteert in een lange platte reeks van achter elkaar geschakelde moleculen. Dit houdt direct verband met de smeerbaarheid. Denk maar even aan de moleculaire opbouw van klei (platte veelhoekige plaatjes) en de ruimtelijke moleculaire opbouw van zand (onregelmatige kristallen).

Misschien kun je naast je eigen ervaring en vondsten in de praktijk nog voordeel halen uit dit artikeltje. Ik zou willen zeggen **smeer em!** (dm).

Heropening Groninger Molenarchief.

Op 20 april j.l. is het Groninger Molenarchief in het nieuwe onderkomen in het kantoorpand van het Waterschap Hunze en Aa's te Veele in aanwezigheid van talrijke genodigden uit de molenwereld -samen met mevrouw Bakker- officieel heropend door mevrouw J.J.Harmsma, dagelijks bestuurslid van het waterschap.

Zoals bekend is het Groninger Molenarchief een samenwerking van de Vereniging Vrienden van de Groninger Molens, de Stichting De Groninger Molen en de afdeling Groningen van het Gilde van Vrijwillige Molenaars. Al een aantal jaren zijn enige vrijwilligers -inmiddels vier- elke dinsdag bezig met het ordenen en beschrijven van allerlei molengegevens van bestaande en verdwenen molens. Deze molengegevens bestaan uit foto's, ansichtkaarten, tekeningen, krantenknipsels, koopakten, enz. en uit een groot aantal boeken over molens in Nederland en diverse andere landen. Enige belangrijke onderdelen:

- de zeer waardevolle collecties van wijlen de heer W.O.Bakker, door de familie aan het archief overgedragen;
 - het archief van wijlen de heer B.van der Veen Czn, die al heel vroeg een voorvechter van het molenbehoud was;
 - het archief van de vroegere Provinciale Molencommissie.
- Het archief zal blijven groeien want er zijn nog steeds verzamelaars van foto's, ansichtkaarten, boeken, enz. Op een gegeven moment zal hiervoor ook een plek moeten worden gezocht.
- De Groninger molenwereld mag zich zeer gelukkig prijzen met:
- zo'n waardevol en uitgebreid archief;
 - enthousiaste vrijwilligers die de vaak chaotisch bewaarde verzamelingen ordenen en toegankelijk maken;
 - een waterschap dat bereid is het molenarchief onderdak te bieden.

AGENDA

- 4 aug Molens Weddermarke en Wedderveer
11 aug Noordstar in Noordbroek en de Korenbloem in Vriescheloo
18 aug Vestingmolen Bourtange en Jonge Jan in Uithuizen
25 aug Onrust in Oude Pekela
- 1 sept Molens Weddermarke en Wedderveer
8 sept **Nationale Monumentendag**
15 sept De Dellen in Nieuw-Scheemda
Zo 16 sept De Westerse in Nieuw-Scheemda
22 sept Molens in Winschoten
30 sept Molen in Ganzedijk

Daarnaast zijn ook nog onderstaande molens geopend.

Vriescheloo: De Korenbloem elke zaterdag en zondag van 10.00-16.00 uur
Delfzijl: Adam elke zaterdag van 14.00-17.00 uur

Nieuw-Scheemda: De Dellen, elke maandagavond tot zonsondergang (Zomertijd)

Eemshaven: de Goliath elke zaterdag en zondag van 13.30-17.00 uur

Uithuizen: de Jonge Jan iedere dinsdag en donderdag van 10.00-12.00 en 13.00-16.00 uur

Farmsum: Aeolus iedere dinsdag en donderdag namiddag met uitzondering van de schoolvakanties.

Inl: H.Bossen, tel 0599- 313128

Lekker komt van

slagerij huizing

Feiko Clockstraat 110
tel. 0597 - 614860 - Oude Pekela

Kwaliteit is onze reclame.

Brood- en banketbakkerij

BRANS

Feiko Clockstraat 172 * tel. 0597 - 612491 * Oude Pekela

Ruime sortering gebak en chocolaterie.

**Ook uw advertentie had hier
kunnen staan.**

Voor meer info, ☎ 0597-418333

email:

<http://www.jgijpma@onetelnet.nl> of

<http://www.ijpma.fleurke@12move.nl>